

Forord

Sprogforum har især udgivet artikler om de sprog der undervises mest i Danmark: engelsk, tysk, fransk, spansk og italiensk som fremmedsprog og dansk som andetsprog. Når vi ser på disse sprog i et historisk perspektiv, er det klart at de alle har haft en betydelig rolle i de europæiske koloniseringsprocesser, nogle af dem helt siden 1400- og 1500-tallet.

De europæiske opdagelsesrejsende, søfolkene, handelsmændene, handelskompagnierne, præsterne, kolonisterne, de centrale og regionale myndigheder osv. talte europæiske sprog, og disse sprog blev installeret som magtsprog på bekostning af alle de andre sprog der blev talt i de besatte områder. Denne påtvingelse af de europæiske sprog var bare et af elementerne i de uhyrligheder der foregik i form af besatte territorier, slavegørelse, global 'forced migration', udryddelse eller betydelig decimering af befolkningsgrupper ('ethnocide') og deres sprog ('linguicide'), ødelæggelse af sociale systemer, og undertrykkelse af vidensformer ('epistemicide') for at opnå og opretholde magten i de besatte områder – på trods af hård modstand mange steder.

I dag eksisterer koloni-imperierne ikke længere i formel forstand. Men verden – både de tidligere kolonier og de europæiske lande – lever stadig med eftervirkninger af kolonitiden. Mange tidligere dominerede områder eller lande er ved at tilkæmpe sig en mere uafhængig, respekteret status i verdensordenen. Det gælder fx lande i Latinamerika, Asien og Afrika, og det gælder Færøerne og Grønland. Nogle forskere og politikere siger det på den måde at der er brug for en dekolonisering af verden, af vores uddannelser, af vores tankegang ('decolonising our minds').

Derfor handler dette nummer af Sprogforum om dekolonisering af sprog- og kulturpædagogikken. Nummeret åbner for diskussioner af hvordan vi kan gentænke sprog- og kulturpædagogikken i en dekolonial forståelsesramme, hvor vi i højere grad ser sproget i et globalt perspektiv, inddrager dets problematiske verdenshistorie og diskuterer hvordan man kan bruge sproget i den nuværende verdensorden. Vi finder det vigtigt at gøre op med orientalismen: den traditionelle opdeling i 'os' og 'dem', mellem 'the west' og 'the rest', og inddrage andre synsvinkler end det danske og europæiske/vestlige.

Læremidler i sprogfagene og andre fag afspejler ofte disse globale hierarkier, som er med til at fastholde magtstrukturer og forståelser af verden. Der er nogle lande, hudfarver, religioner eller sprog, der altid nævnes og andre, der aldrig nævnes. Der er blinde punkter. Hvordan adresserer vi det i valg af materialer og i læremiddelanalyser? Og hvordan påvirker tanker om dekolonisering af verden vores forskning og undervisning? Nummerets temaartikler handler på hver sin måde om dekolonisering af sprog- og kulturpædagogikken, og præsenteres kort i det følgende.

I artiklen *Et dekolonialt perspektiv på læremidler: et casestudie i spansk* giver Susana S. Fernández og Karen Risager en beskrivelse af hvad et dekolonialt perspektiv for sprogfagene indebærer, og argumenterer for at spanskfaget rummer oplagte muligheder for at give eleverne et globalt udsyn, herunder en kritisk bevidsthed

om vigtige aspekter af kolonihistorien. Forfatterne analyserer to læremidler i spansk med fokus på, hvilke repræsentationer af den spansktalende verden eleverne præsenteres for: *Caminando* og *Retratos centroamericanos desde Dinamarca*. Forfatterne diskuterer eurocentrisme i spanskfaget og foreslår en række analytiske spørgsmål til lærebøgerne med særligt henblik på det dekoloniale perspektiv.

Bergthóra Kristjánsdóttir præsenterer i sin artikel *Os og dem i curriculum – orientalisme i dansk som andetsprog* analyser af curriculære dokumenter for dansk som andetsprog i folkeskolen, selve lovteksten og kompetenceområderne i Fælles Mål. Artiklen anvender to analytiske kategorier, nemlig erfaringsrum (fortidige bestemmelser, her om dansk som andetsprog) og forventningshorisont (samlede forestillinger om fremtiden, der afstikker muligheder og grænser for handlinger). Analysen er fordelt på tre niveauer: tekst, diskursiv praksis og det tredje niveau, social praksis, der er lig med de teorier, som kan udledes af teksten og diskursiv praksis. Forfatteren konkluderer, at uanset hvilken skoleform skelner myndighedsindehavere mellem os og dem. Grænserne er sociale konstruktioner, der politiseres.

I artiklen *Uddannelse og pædagogik i Grønland – mod nye horisonter* kommer Carina Appelon Lykke Melgaard på baggrund af interviews med studerende og undervisere ved Perorsaanermik Ilinniarfik/Socialpædagogisk Seminarium i Grønland med bud på, hvordan seminarets aktører kan dekolonisere pædagogisk praksis og tankemåder. Med inspiration fra teorier om sproglig imperialism og dekolonialitet undersøger forfatteren, hvordan man fastholder og sikrer en uddannelse, der afspejler virkeligheden som de studerende kommer ud i, og som bevæger sig fra at være meget dansk til at tage udgangspunkt i og orientere sig mod et grønlandsk kultur- og samfundsperspektiv.

I *Sprogtilegnelse i et dekolonialt perspektiv – Voksne tilflytteres erfaring med sproglæring og sprogbrug på Færøerne* fokuserer Anna-Elisabeth Holm på voksne tilflytteres erfaringer med sproglæring og sprogbrug på Færøerne. Især tilflyttere der har en uddannelse med i bagagen oplever at der indenfor diverse fagområder på arbejdsmarkedet ikke blot stilles krav om høje færdigheder i færøsk, men også forventninger om at forstå dansk. Der kastes lys over denne dobbeltsproglige udfordring, samt sprogtilegnelse som situeret social praksis.

I artiklen *En flersprogethedsdidaktisk tilgang til kinesisk i gymnasiet* undersøger Marnie Lai anvendelsen af en flersprogethedsdidaktisk tilgang til sprogundervisningen fra de nære sprog til kinesisk som fremmedsprog. Artiklen præsenterer en spørgeskemaundersøgelse fra 2019 til 2020 af kinesisklæreres holdninger og praksis til flersprogethed i undervisningen af kinesisk i gymnasiet.

I artiklen *Dekoloniale perspektiver på engelskfaget: Reframing the message – at give stemme til unge i Uganda* sætter Lone K. Svarstad dekolonisering af engelskfaget til debat. Artiklen omhandler hvordan et samarbejde mellem en NGO Sex & Samfund, FN-Byens Skoletjeneste YOUNG, en gruppe lærerstuderende og en lektor i engelsk fra Københavns Professionshøjskole kan bidrage til en diskussion af dekolonisering af engelskfagets curriculum på læreruddannelsen og i grundskolen. Parterne har deltaget i projektet *Generation Body Rights* i skoleåret 2023-24. Formålet med projektet var at få danske unge til at komme i dialog med unge fra Uganda, der arbejder med at skabe seksualundervisning under vanskelige kår. Artiklen undersøger lærerstuderendes refleksioner over egen interkulturel læring før og efter en studietur til Uganda.

Artiklen *Co-creating migration from a decolonial perspective through the arts: TransMigrARTS' applied arts workshop* af Isabel Restrepo Acevedo og Diana Gonzáles Martín illustrerer gennem billeder og tekst,

hvordan man kan skabe et ikke-hierarkisk simultant transatlantisk samarbejde mellem studerende, undervisere og forskere på hhv. et dansk og colombiansk universitet. Med fokus på den samtidige virtuelle samskabelsesproces af såvel kunst som viden, hvor alle deltagere er afhængige af hinanden og har afgørende roller i forhold til hinanden, muliggøres nedbrydning af stereotyper og hierarkier, og en ægte og empatisk udveksling blandt deltagerne kan finde sted.

Ud over temaartiklerne, finder læseren i dette nummer også et interview, kronikken og tre artikler på Åbne Sider. I anledning af Sprogforums 30-års jubilæum i 2024 bliver Karen Risager interviewet af Lone K. Svarstad om tidsskriftets historie: *Sprogforum i 30 år*. Interviewet handler om hvordan Sprogforum startede i 1994, hvordan redaktionsgruppen og storgruppen organiserede sig, og hvad der var formålet med tidsskriftet fra starten og igennem alle årene: samarbejde mellem forskere og praktikere/lærere inden for alle sprogfag (fremmedsprog og dansk som andetsprog) i Danmark på tværs af niveauer og institutioner. Interviewet kommer også ind på Sprogforums betydning for det faglige miljø i Danmark.

Janus Mortensen diskuterer i kronikken *Ai, Ai Ai!* hvordan generativ sprogteknologi påvirker vores opfattelse af sprog og tekst. Han argumenterer for at sprogfagene i uddannelsessystemet bør arbejde nysgerrigt, kritisk og konstruktivt med at inddrage generativ kunstig intelligens (AI) i undervisningen og undersøge hvordan sprogteknologien kan bruges til at skabe glæde ved (fremmed)sprog. Fremkomsten af tekstgenerativ sprogteknologi bør føre til en renæssance for sprogfagene snarere end en dybere krise.

Hanne Leth Andersen og Mette Skovgaard undersøger i deres artikel *Skriftlig studentereksamen i tysk, spansk og engelsk – et kommunikativt og funktionelt sprog- og grammatiksyn* om opgaverne, som gymnasieelever stilles ved skriftlige eksamener i tysk, spansk og engelsk lever op til det officielle sprog- og grammatiksyn, som både er kommunikativt og funktionelt. Analysen tager udgangspunkt i Canale og Swains (1980) delkompetencer, læreplanernes beskrivelser af grundkompetencer og Den Europæiske Referenceramme for Sprogs beskrivelser af kompetencemodi, og undersøgelsen peger på, at det officielle sprog- og grammatiksyn er svagt implementeret. Artiklen rundes af med forslag til forbedringer.

I artiklen *Google Translate i modtagelsesklassen – lærerholdninger og eleverfaringer* præsenterer Nina Hauge Jensen sin undersøgelse af lærer- og elevperspektiver på elevers brug af Google Translate til tekstproduktion i forbindelse med et brobygningsprojekt mellem en modtagelsesklasse for sent ankomne unge og erhvervsuddannelser i Aarhus Kommune. Artiklen bygger på observationer fra projektet og interviews med lærere og elever, og konkluderer at GT er en ny og spændende udfordring, men at der er brug for at udvikle en didaktik på området. Denne proces kan eleverne inspirere til fordi de kan forklare hvordan GT hjælper dem.

Dette nummers sidste artikel er *Hvorfor lære tysk? Målsituationer som værktøj ved udarbejdelse af kursusindhold for tysk som tillægskompetence* af Aase Voldgaard Larsen. Artiklen viser dels, hvordan man kan bruge målsituationsanalyse som en metode til undersøgelse af implicite sproglige krav og forventninger til studerende i sprogkursusbeskrivelser. Herudover undersøger artiklen, hvilke målsituationer et kursus i Tysk som tillægskompetence ved Aalborg Universitet beskrives ud fra, og hvad dette kan betyde for kursets indhold.

Sprogforum-redaktionen ønsker rigtig god læselyst!